

שיעור מספר 4 – המשך הסכסוך היהודי-ערבי

נקודות ציון נוספות

- 1948: טבח דיר יאסין – על ידי אנשי האצ"ל והלח"י
- 1956: טבח כפר קאסם
- 1970: יום האדמה – הופקעו אדמות של אוכלוסיה ערבית
- 1987: האינתיפאדה הראשונה
- 2000: האינתיפאדה השנייה - מאורעות אוקטובר 2000

מדינה יהודית ודמוקרטית

סיווג של מודלים דמוקרטיים

בספרות המקצועית מדברים על שלושה דגמים של מדינה דמוקרטית

- דמוקרטיה ליברלית – מעמידה במרכז את האינדיווידואל, שיוויון מוחלט. מאופיינת בשיח אינדיווידואלי – לא קיים בפועל (טיפוס אידאלי על פי וובר), אבל זו האג'נדה המרכזית שמכונה דמוקרטיה. קיימת גם בגרסה רפובליקנית שמדגישה את התרבות המשותפת. נקודות רלוונטיות לדמוקרטיה רפובליקנית:
  - ארה"ב - התנגדות להתפשטות הספרדית – שימור אמריקה הלבנה.
  - דוגמא מובהקת היא צרפת – גורמים איסלאמיים – על לאומיים.
  - מצרים האם האחים המוסלמיים ידגישו את הפן הלאומי או המוסלמי בזהות עקרון הרוב – אבל גם שמירה מפני עריצות הרוב
- דמוקרטיה קונסטיטוציונלית – הכרה רשמית נפרדת ושווה בקבוצות לאומיות/אתניות. קיים בקנדה ובלגיה
  - אמון על ערכים ליברליים
  - מייצר מוסדות לאומיים
- דמוקרטיה רב-תרבותית – הכרה לא-רשמית בקבוצות אתניות או תרבותיות. קיים בבריטניה ובהולנד – קבוצות שונות אבל פרלמנט אחד.
  - מציאות פלורליסטית
  - מכיר ברב-תרבותיות כנסבלת

האם ישראל מקיימת את אחד מהדגמים האלו.

דמוקרטיה קונסטיטוציונלית – יש סממנים כאלו.
אבל הסמלים הממלכתיים הם יהודיים – המנון, חוק השבות/חוק האזרחות

דמוקרטיה רב-תרבותית

בודאי שהיא חברה פלורלית אבל לא בהכרח פלורליסטית – ז"א – לא מאפשרת לתרבויות השונות לחגוג את קיומן.
נזכור שהאתוס המכוון הישראלי הוא אתוס של כור היתוך. הדוגמא הכי מובהקת היא הנסיון לשלב את העולים הרוסים בישראליות

דמוקרטיה ליברלית
בנמין נויברגר ואחרים סבורים שאנחנו דמוקרטיה ליברלית (לדבריו "דמוקרטיה ליברלית עם כתמים")

רות גביון:

כשאנחנו מדברים על דמוקרטיה אנחנו צריכים לדבר על העומק הליברלי שלה, ז"א – אין דגם אחד כזה, ישנם תנאים בסיסיים שחייבים להתקיים ושאר התנאים קשורים יותר לאיכות הליברלית. למשל – עקרון הרוב, זכויות אזרחיות, הזכות לבחור ולהבחר וכן חופש הביטוי וההתאגדות. השאלה היא עד כמה אנחנו מגשימים את הזכויות האלו בצורה מדוקדקת ומלאה. לדבריה – יש ציר שעוסק ב"יהודיות" הנע בין מדינת הלכה לרוב יהודי בלבד. וכמו כן ציר שעוסק בדמוקרטיה הנע מדמוקרטיה מהותית מצד אחד עד לדמוקרטיה פורמלית. **מה היא דמוקרטיה פורמלית** – כפי שהיה סמוך לקום המדינה: עקרון הרוב הוא מרכזי, אבל מבחינה מהותית יש ממשל צבאי המנוגד לדמוקרטיה.

לכן, לפי גביון – מדינת ישראל היא מדינה **דמוקרטית ויהודית**. מה מצדיק את העובדה שאין דמוקרטיה מהותית "מושלמת", העבר ההיסטורי והעובדה שיש מיעוט (ולא רוב ערבי). אבל עדיין ניתן לדבר על דמוקרטיה ליברלית

דמוקרטיה אתנית

סמי סמוחה:

סמוחה טען שאנחנו אף אחד מהדגמים המתוארים – אלא דמוקרטיה אתנית. הטענה אומרת שבדמוקרטיה אתנית ניתנות זכויות לכל התושבים אבל בד בבד יש מעמד מועדף לקבוצת הרוב. ניתן לראות זאת בהקצאת המשאבים הלא שוויונית – ולכן לא ניתן לדבר על דמוקרטיה ליברלית אלא נדרשת כאן קטגוריה נפרדת. כשהוא עושה סקרי עומק בקרב החברה הערבית, הוא טוען שהיהודים והערבים יכולים להגיע להסכמה על מה שהוא מכנה "דמוקרטיה אתנית משופרת" – היהודים לא יוותרו על היות המדינה דמוקרטיה אתנית. הערבים, בליט ברירה, יכולים להסתפק בדמוקרטיה אתנית משופרת. ז"א – חלוקת תקציבים הוגנת. באופן אבסורדי – יותר קל לוותר על המשאבים החומריים מאשר על הסמלים.

<המהפכה החוקתית ב1992>

קולוניאליזם - יואב פלד וגרשון שפיר

מכניסים אלמנט נוסף לניתוח, האלמנט הקולוניאליסטי. והטענה היא שהחברה הישראלית היא חברה קולוניאליסטית מאחר והיא חברה חדשה שמבוססת על שליטה צבאית ומתיישבת בקרקע תוך כדי ניצול או נישול אוכלוסיות הילידים. במסגרת הקולוניאליזם ישנה הבחנה בין קבוצות כאשר ההבחנה מתבססת על סוגים שונים של שיח אזרחות:

1. ליברלי – מעמיד במרכז את האינדיבידואל וזכויותיו
2. שיח אזרחות רפובליקני – מעמיד במרכז את הטוב המשותף, ואת אלו התורמים (באופן היררכי) לאומה
3. שיח אזרחות אתנו-לאומי – מעמיד במרכז את הלאום

ניתן לומר שבתוך החברה היהודית רווח השיח הרפובליקני (היום: משרת בצבא, משרת במילואים, משלם מיסים ... בעבר: החלוציות במרכז) והוא הולך ודועך לטובת השיח הליברלי והשיח האתנו לאומי (ליברמן, ש"ס) לטענתם: החברה הישראלית עשתה שימוש מושכל בשלושתם גם יחד, הליברלי – כדי להדיר את הפלסטינים הלא אזרחיים, אתנו-לאומי – כדי להדיר את הפלסטינים אזרחי ישראל וברפובליקני – כדי להדיר את הפלסטינים ואת המזרחיים בנוגע לנשים – יש שימוש בשיח האתנו-לאומי והרפובליקני – אישה יהודייה ואם ללוחמים. מבחינתם אין הבדל מהותי בין המציאות של עד 1967 ולאחר מכן. מדובר בסוגים שונים של קולוניאליזם.

אתנוקרטיה - אורן יפתחאל

אתנוקרטיה – שלטון לא דמוקרטי שמסייע להתפשטות של קבוצה אתנו-לאומית בטריטוריה רב אתנית השנויה במחלוקת. האתנוקרטיה פועלת למען הקבוצה הדמוקרטית

- הסממן הראשון של אתנוקרטיה הוא שהשייכות האתנית חשובה יותר מהשייכות האזרחית טריטוריאלית: הדמוס היהודי חשוב יותר מהאזרחות הישראלית ומניע את חלוקת המשאבים
  - הסממן השני – הגבולות של המדינה מעורפלים וזאת בגלל שישנן קבוצות של אותה קבוצה אתנית שנמצאות מחוץ לגבולות המדינה. יש יהודים בתפוצות וכשמדינת ישראל מחליטה החלטות – היא מתחשבת בדעות של יהדות התפוצות. זה ניכר גם בשאלה מיהו יהודי – בחוק השבות אנחנו מדברים על "כל יהודי". מיהו יהודי – מי שאמו יהודיה או שגוייר. היה רצון להכניס את המושג "גוייר כהלכה" אך נפל בגלל התנגדות יהודי ארה"ב שאינם אורתודוקסים. ז"א – מיהו ישראלי נקבע על ידי גורמים מחוץ למדינה.
  - סממן שלישי – ישנו ריבוד גם בקרב הקבוצה האתנו לאומית הדמוקרטית במקרה הישראלי יפתחאל וקידר מדברים על שלוש קבוצות:
    - מייסדים – מקימי המדינה, מהגרי מזרח אירופה
    - מהגרים – מזרחיים, עולים מברית המועצות ואתיופיה
    - ילידים – ערבים, דרוזים, צ'רקסים.
- שתי הקבוצות הראשונות שייכות לאותה קבוצה אתנו לאומית ויש ביניהן ריבוד – הקבוצה הדומיננטית היא קבוצת המייסדים. קבוצת המייסדים זוכה לדומיננטיות גם על פני הילידים.

מאפיין נוסף:

התפשטות האתנוקרטיה במרחב לטובת הקבוצה הדומיננטית, במקרה הישראלי : 1967, כיבוש סיני וכו'.
לפי הטענה ניתן לזהות 3 גלים
1949-1952 – הקמת 240 מושבים וקיבוצים עם הפרדה אתנית בין מייסדים ומהגרים
1950-1960 – הקמת 27 עיירות פיתוח ו54 מושבים שהוקמו עבור עולים מזרחיים, בעיקר צפון אפריקה
1980-1990 – הקמה של ישוביים קהילתיים בגליל – על טהרת מאפיינים מעמדיים ואתניות. ויצירת וועדות קבלה.
דוגמא אחרת להתפשטות המתועדת בסרט "מדורת השבט" – יצירת ההתנחלויות באופן שמעדיף משפחות מהמעמד העליון
התחכום הוא שהקבוצה המייסדת צריכה לגייס את קבוצת המהגרים לטובת האינטרסים שלך.

על המבחן:

- מכסה את כל החומר
- מדבר רק על העקרונות הבסיסיים, לא בקטגוריות

הימור החודש:

לפי אסף – אובמה צריך לנצח
ב11 המדינות היחידות שמתנדדות – יש יתרון לאובמה. רומני, כדי לזכות צריך לנצח ב7-6 מדינות "מתנדדות"